



## ТҮРКІ МЕМЛЕКЕТТЕРІНІҢ ПАРЛАМЕНТТІК АССАМБЛЕЯСЫ

---

ӘЛЕУМЕТТІК, МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГУМАНИТАРЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР  
ЖӨНІНДЕГІ КОМИССИЯ

### ОНЫНШЫ ОТЫРЫС

БШКЕК, 2023 ЖЫЛҒЫ 2 НАУРЫЗ

#### ЕСЕП

**Біріккен Ұлттар Ұйымының Сапалы білім беру саласындағы Тұрақты Даму Мақсатына қол жеткізу үшін пандемиядан кейінгі жағдайда трансшекаралық білім беруді дамытудағы ТҮРКПА-ға мүше елдер арасындағы ынтымақтастық**

Қырғыз Республикасының Чолпон-Ата қаласында өткен ТҮРКПА-ның 11-ші пленарлық отырысы барысында қабылданған Хатшылықтың 2023 жылға арналған іс-шаралар жоспарына сәйкес 10-шы отырыс үшін күн тәртібінің негізгі тармағы ретінде **«Біріккен Ұлттар Ұйымының Сапалы білім беру саласындағы Тұрақты Даму Мақсатына қол жеткізу үшін пандемиядан кейінгі жағдайда трансшекаралық білім беруді дамытудағы ТҮРКПА-ға мүше елдер арасындағы ынтымақтастық»** тақырыбын қарастыру туралы шешім қабылданды.

ТҮРКПА-ға мүше барлық мемлекеттер Біріккен Ұлттар Ұйымының және оның бағдарламаларының толыққанды мүшелері болып табылады. ТҮРКПА-ға мүше әрбір мемлекет өзінің ұзақ мерзімді даму жоспарларына білім беруді дамытуға, қолжетімділікке және жақсартуға қатысты, әсіресе жоғары білім беру контекстінде, белгілі бір мақсаттарды енгізді.

Қазіргі уақытта бүкіл әлемде 235 миллионға жуық жоғары оқу орындарының студенттері бар. 6 миллионға жуық студент шетелде оқиды және 2025 жылға қарай олардың саны 8 миллионға жетеді деп есептеледі. ЮНЕСКО зерттеулеріне сәйкес әлемнің әртүрлі бөліктерінде

жоғары білімнің қолжетімділігі бірдей емес: студенттердің ең аз саны Африка елдері, Сахара шөлінің оңтүстік аудандары – студенттердің жалпы санының 9%; Орталық және Оңтүстік Азия – 25%; Шығыс, Оңтүстік-Шығыс Азия, Латын Америкасы мен Кариб бассейні елдері – 40%-50%. БҰҰ Халық қорының мәліметі бойынша 2022 жылдың соңына қарай әлемдегі адамдардың жалпы саны 8 миллиард адамды құрады, ал 15 пен 64 жас аралығындағы халықтың үлесі жалпы санның 65% құрайды. Жер шары халқының осы 65%-ы арасында студенттердің үлесі небәрі 4,5% құрайды.

2020 жылғы COVID-19 пандемиясы білім беру ұйымдарын уақытша жабу арқылы білім берудің барлық деңгейлерінде оқушылардың жалпы санының 91%, шамамен 1,6 миллиард адамға әсер етті. Бұл жағдай күнделікті өмірге ғана емес білім беру саласына да жаңа тәсілдерді қайта қарастыруды мәжбүрледі.

2030 жылға дейінгі кезеңге арналған Күн тәртібінің 4-ші Тұрақты Даму Мақсаты инклюзивті және әділ сапалы білім беруді кеңінен енгізуге және барлық адамдар үшін өмір бойы оқу мүмкіндіктерін ынталандыруға бағытталған. Бұл жобаны іске асыру ұлттық білім беру жүйесін дамытуды, сондай-ақ 4-ші ТДМ талаптарына сәйкес трансшекаралық білім беру мүмкіндіктерін кеңейтуді көздейді.

## **ӘЗЕРБАЙЖАН**

Әзербайжандағы жоғары оқу орындары студенттерінің орташа саны жыл сайын артып келеді. 2022-2023 оқу жылы студенттер саны шамамен 216 мың адам болып, ел халқының жалпы санының 2,1% құрады. Әзербайжанда барлығы 51 университет бар, олардың кейбіреулері елдің басқа қалалары мен аймақтарында филиалдарын ашқан.

БҰҰДБ мәліметтері бойынша Адам дамуының индексі (АДИ) бойынша Әзербайжан жоғары деп саналатын 0,745 индексімен 191 елдің ішінде 91-ші орында тұр. Көрсеткіштер жылдан жылға теңестіріліп келеді. АДИ-нің жоғары рейтингі сонымен қатар елдегі білім деңгейінің жоғарылауын білдіріп, Әзербайжандағы өмір сүрудің салыстырмалы түрде жоғары деңгейіне әсер етеді.

Әзербайжан ТҮРКПА-ға мүше елдермен жоғары білім беру саласында белсенді ынтымақтасады. Ынтымақтастықтың көп бөлігі мемлекеттік

органдар мен университеттер арасындағы екіжақты келісімдерге негізделген студенттер алмасуына бағытталған.

Әзербайжан мен Қазақстанның Білім министрліктері арасында қол қойылған келісім негізінде жыл сайын бакалавриат пен докторантура студенттерімен әр елде бес адамнан алмасу мүмкіндігі қарастырылады. 2022-2023 оқу жылдары ішінде Әзербайжан университеттерінде барлығы 87 Қазақстан азаматы білім алды; бір Әзербайжан студенті Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде білім алуға рұқсат алды.

2021 жылдың мамыр айында Әзербайжан Білім беру сапасын қамтамасыз ету агенттігі мен Білім беру сапасын қамтамасыз ету тәуелсіз Қазақстандық агенттігі арасында өзара түсіністік туралы Меморандумға қол қойылды. Мұндай ынтымақтастық мемлекеттердің білім беру стандарттарын бағалаудың бірлескен бағдарламалары үшін платформа жасайды.

Әзербайжанның трансшекаралық білім беру саласындағы ынтымақтастық жөніндегі күш-жігері Әзербайжан Білім және ғылым министрі Әмин Амуллаев мырзаның Қазақстанға сапарымен және оның әріптесі Ғылым және жоғары білім министрі Нұрбек Саясат мырзамен 2022 жылғы маусымда кездесуімен нығайтылды.

Әзербайжан студенттерімен алмасу бағдарламасы Қырғызстанмен де қолданылады. 2022-2023 оқу жылында Қырғызстанның 15 азаматы Әзербайжанда бакалавриат және докторантура бағдарламалары бойынша білім алып, оның 2-і оқу грантына іліккен.

Түркия Республикасымен Әзербайжанның білім беру саласында кең алмасу бағдарламасы жүргізілуде. Тек 2022-2023 оқу жылдары Әзербайжанда 3036 Түркия азаматы оқыды. Әзербайжан Республикасының 2019-2023 жылдарға арналған Жоғары білім беру жүйесінің халықаралық бәсекеге қабілеттілігін арттырудың мемлекеттік бағдарламасы аясында Әзербайжанның 43 азаматы Түркияда докторлық дәрежеге ие болуда. 2022-2026 жылдарға арналған Жастарға беделді шетелдік университеттерде оқуға мүмкіндік беру жөніндегі мемлекеттік бағдарлама 24 студентке Түркияның 13 жоғары оқу орнында оқуға мүмкіндік берді.

Әзербайжан мен Түркия арасындағы білім беру ынтымақтастығы 2022 жылдың маусымында Түркия Республикасы Жоғары білім беру кеңесі делегациясының Әзербайжан Республикасына сапары кезінде

Әзербайжан және Түркия университеттерінің 60 ректорының кездесуі сияқты екі жақты сапарлардан және Үкімет деңгейіндегі әртүрлі іс-шараларға қатысудан тұрады.

Жоғарыда аталған шаралармен қатар Әзербайжан мен Түркия Әзербайжандағы екі кәсіптік оқу орнын қайта құру және жаңа Әзербайжан-Түрік университетін құру бойынша жұмыстарда ынтымақтасуда.

2030 жылға дейінгі Күн тәртібінің Тұрақты Даму Мақсаттарына сәйкес Әзербайжан Республикасының Президенті 2021 жылға арналған «Әзербайжан 2030: әлеуметтік-экономикалық дамудың ұлттық басымдықтары» туралы Жарлыққа қол қойды. Ағымдағы стратегиялық құжат 2022 жылдың 5 қарашасында Бакуде 46 мемлекеттің ғалымдары мен сарапшыларының кең ауқымды қатысуымен өткен «Білім берудегі жаңа сын-қатерлер» 3-ші халықаралық форумында талқыланған білім беру мәселелеріне арналған тарауды қамтыды.

## **ҚАЗАҚСТАН**

Қазақстандағы жоғары оқу орындары студенттерінің саны 575,5 мың адам болып, ел халқының жалпы санының 3% құрайды. Ресми мәліметтерге сәйкес Қазақстанда 116 жоғары білім беру ұйымы бар, олардың 1/4 мемлекеттік ұйымдар, ал 72% жеке ұйымдар, қалғандары – шетелдік жоғары білім беру ұйымдары.

БҰҰДБ мәліметтеріне сәйкес Адам дамуының индексі (АДИ) бойынша Қазақстан өте жоғары деңгей болып саналатын 0,811 индексімен 191 елдің ішінде 56-шы орында тұр. АДИ көрсеткіштері аздап төмендегенімен жаһандық рейтингтегі жалпы позиция өткен жылмен салыстырғанда 3 позицияға өсті. Қазақстанда үдемелі әлеуметтік-экономикалық даму және АДИ жоғарылауы жоғары оқу орындары студенттерінің санын 5-6 жыл ішінде 1 млн адамға дейін ұлғайтуды көздейді.

Қазақстанда жоғарыда аталған студенттердің ішінде 3,9% шетелдік студенттер: 1,9% ТМД елдерінен, көпшілігі Өзбекстаннан (1,4%); 2% алыс шетелдерден, көпшілігі Үндістаннан (1,3%). Шетелдік студенттердің Қазақстанда білім алуға деген қызығушылығы елдегі жоғары білім беруді жаңғыртуға және интернационалдандыруға серпін берді. Олардың бірі – білім беру сапасын арттыруға және Қазақстанның экономикалық

дамуына жәрдемдесуге бағытталған 2011-2020 жылдарға арналған Білім беруді дамыту жөніндегі мемлекеттік бағдарлама болып табылады. Сонымен қатар жоғары білім беруді интернационалдандыру 2015 жылы қабылданған және орта мектептер мен университеттерде ағылшын тіліне кезең-кезеңімен көшуді көздейтін «100 нақты қадам» Ұлт Жоспарында көрініс тапты. Мұның мақсаты – білімді адамдардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру және білім беру секторының экспорттық әлеуетін арттыру болып табылады. Аталған бағдарламаның жалғасы екі: қазақстандық білім берудің жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру және елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына қосқан ғылымның үлесін арттыру мақсаттарын қойған 2020-2025 жылдарға арналған тағы бір мемлекеттік бағдарлама болды. Іске асырылуы тиіс міндеттер көптеген ТДМ-ға сәйкес келеді, соның ішінде сапалы білім беру, ауылдық және қалалық білім деңгейлері арасындағы алшақтықты азайту, білім беру процесінің реттілігі.

Білім берудегі прогрессивті реформалар Қазақстанды 12 жылдық мектеп біліміне көшуге, ХХІ ғасырда қажетті дағдыларды дамытуға, барлық кезеңдерде сапалы және арзан білімге тең қол жеткізуге жетелейді.

2010 жылы Қазақстан Болон декларациясына қосылып, Болон процесінің 47-ші елі болды. Бұл факт Ясауи атындағы Қазақстан-Түрік университеті, Қазақстан-Неміс университеті, Қазақстан-Британ техникалық университеті, Қазақстан-Американдық Еркін Университеті және т.б. сияқты Қазақстандағы халықаралық және бірлескен университеттердің жұмысын жеңілдетеді. Қазақстандық білім беру ұйымдары «TASIS» және «Tempus» сияқты академиялық бағдарламалар шеңберінде шетелдік әріптестермен ынтымақтасады.

Заңнамалық деңгейде білім беру саласындағы халықаралық ынтымақтастық «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңымен (2007 жылғы) және басқа да нормативтік құқықтық актілермен нығайтылды. Қазақстандық білім беруді интернационалдандыру озық білім беру жүйелеріне сәйкестікке ғана емес, сонымен қатар Қазақстанда оқу үшін шетелдік студенттерді тартуға және олардың санын таяу болашақта 10%-ға арттыруға бағытталған.

## ҚЫРҒЫЗСТАН

Қырғызстандағы жоғары кәсіптік білім беру студенттерінің орташа саны шамамен 231 мың адам болып, ел халқының жалпы санының 3,3% құрайды. Статистикалық мәліметтерге сәйкес Қырғызстанда 60 жоғары білім беру ұйымы бар және олардың 1/3 бөлігі жеке болып табылады.

БҰҰДБ мәліметтеріне сәйкес Адам дамуының индексі (АДИ) бойынша Қырғызстан орташа деңгей болып саналатын 0,692 индексімен 191 елдің ішінде 118-ші орында тұр. Көрсеткіштер өткен жылдармен салыстырғанда теңестіріліп келеді. Өсіп келе жатқан көрсеткіштер елдің жалпы әлеуметтік-экономикалық және білім беру дамуындағы оң динамиканы көрсетеді.

Қырғызстанның білім беру жүйесі интернационалдандыру процесіне де қатысады. Жоғарыда аталған студенттердің 35% халықаралық студенттер болып табылады. Олардың көпшілігі Орталық Азия елдерінен келген. Қырғызстанның білім беру ұйымдары Mevlana, DAAD, Erasmus+, Fulbright бағдарламалары аясында тығыз жұмыс істейді. Қырғызстанның білім беруді интернационалдандыруға қатысуы студенттік және академиялық ұтқырлықты, сондай-ақ Болон процесі шеңберіндегі бағдарламалар бойынша ұтқырлықты қамтиды.

2022 жылғы қазанда Қырғызстан мен Әзербайжан Мемлекетаралық Кеңесінің 1-ші отырысы кезінде екі мемлекеттің президенттері нақты бағдарламаны әзірлеумен білім беру саласындағы ынтымақтастық әлеуетін арттырудың маңыздылығын атап өтті.

Қырғызстан мен Қазақстан Орталық Азия өңіріндегі жақын көршілер ретінде білім беру саласындағы ынтымақтастыққа қатысты көптеген екіжақты келісімдер мен меморандумдарға қол қойды. Жақында екі мемлекеттің Үкіметтері арасындағы Білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы Хаттамаға қол қойылды. Бұл құжатқа Қазақстан Президенті Қ.Тоқаевтың 2022 жылғы мамырда Қырғызстанға жасаған ресми сапары барысында қол қойылды. Ынтымақтастықтың ілгерілеуі Қазақстандық университеттердің Қырғыз Республикасында филиалдарын ашу мүмкіндігін білдіреді.

Қырғызстан мен Түркия арасындағы білім беру саласындағы ынтымақтастық университеттер арасындағы екіжақты қатынастардан бастап Үкіметаралық қатынастарға дейінгі барлық деңгейлерде белгіленген. 2021-2022 оқу жылында Қырғызстан университеттерінде

1048 Түркия азаматы оқып, олардың 857 екі ел арасындағы білім беру көпіріне айналған «Манас» Қырғыз-Түрік университетінде оқиды. Түркияда стипендия бойынша және ақылы түрде оқитын 1649 Қырғызстан азаматы бар.

ТДМ басымдықтарымен қатар Қырғызстан өзінің «Ұлттық даму стратегиясы – 2040» бағдарламасына барлық деңгейдегі білім беруді жақсартуға басымдық берді, ал Қырғыз Республикасының Білім министрлігі «2021-2040 жылдарға арналған білім беруді дамыту стратегиясы» құжатын әзірледі. Құжатта көрсетілген негізгі мақсаттар сапалы білім беруге, оның қолжетімділігіне және заманауи ерекшелігіне қатысты, бірақ ұлттық мәдени құндылықтарды сақтай отырып, 2030 жылға дейінгі кезеңге арналған Күн тәртібінің мақсаттарына сәйкес келеді.

## **ТҮРКИЯ**

2021 жылға қарай Түркиядағы жоғары оқу орындарында оқитын студенттердің саны 8,4 миллион адамға жетті. Бұл көрсеткіш соңғы 18 жылда 1,6 миллионнан өсті. Бүгінгі таңда жоғары оқу орындарында оқитын студенттердің саны бүкіл ел халқының шамамен 10% құрайды. Түркияда 209 университет болса, оның 129 мемлекеттік университеттер болып табылады.

БҰҰДБ мәліметтеріне сәйкес Адам дамуының индексі (АДИ) бойынша Түркия өте жоғары деңгей болып саналатын 0,838 индексімен 191 елдің ішінде 48-ші орында тұр. Өткен жылмен салыстырғанда АДИ көрсеткіші де, мөлшерлеме позициясы да жоғарылады. Жоғары көрсеткіштер мемлекеттің білім беру жүйесіне қосқан үлесін көрсетеді, яғни жоғары білім беруге бөлінетін бюджеттік қаражат 2,5 млрд лирадан 36 млрд лираға дейін ұлғайды.

Түркияда әлемнің түкпір-түкпірінен 200 мыңға жуық студент жоғары білім алуда. Түркиядағы барлық жоғары оқу орындарының студенттері арасында қыз студенттердің үлесі 49%-ға жетті. Түркияда 4-ші ТДМ жүзеге асырумен қатар, әйелдердің құқықтары мен мүмкіндіктерін және олардың әлеуетін кеңейте отырып, соның ішінде білім беру саласында гендерлік теңдікке қатысты 5-ші ТДМ іске асырылуда.

Түркия мен Әзербайжан арасындағы білім саласындағы ынтымақтастық көптеген екіжақты келісімдер мен меморандумдарға негізделген: Білім

министрліктері арасындағы өзара түсіністік туралы меморандум (28.02.1992 ж.); Білім, оқу, сараптамалық көмек, техникалық және ғылыми ынтымақтастық туралы мемлекетаралық келісім (03.05.1992 ж.); Ғылыми-техникалық, әлеуметтік, мәдени және экономикалық салалардағы жан-жақты ынтымақтастық туралы мемлекетаралық келісім (09.02.1994 ж.), Білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы үкіметаралық келісім (31.10.2017 ж.), Кәсіптік білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы хаттама (19.02.2021 ж.), Әзербайжан Республикасының Білім министрлігі мен Түркия Республикасы Мәдениет және туризм министрлігінің Экспатрианттар мен туыстық қауымдастықтар бас басқармасы арасындағы ниеттесу хаты (23.02.2021 ж.), Әзербайжан Республикасының Білім министрлігі мен Түркияның «Маариф» қоры арасындағы Хаттама (20.05.2021 ж.), Білім беру сапасын қамтамасыз ету агенттігі (ТКТА) мен Түркияның Жоғары білім беру сапасы жөніндегі кеңес (THEQC) арасындағы Өзара түсіністік туралы меморандум (26.07.2021 ж.).

Бұл құжаттар мемлекеттер арасындағы білім беру саласындағы одан әрі сапалы дамудың негізін қалады. Екі елдің Білім министрліктері басшыларының екіжақты кездесулері, олардың өзара сапарлары мен тәжірибе алмасу жөніндегі сапарлары ынтымақтастықтың практикалық жұмысын көрсетеді. Білім беру саласындағы ынтымақтастық нәтижелерінің қатарында Әзербайжанның білім беру ұйымдарында «Ортақ түркі тарихы» пәнін оқытуды, «Түркі әлемінің географиясы», «Ортақ түркі әдебиеті» оқулықтарымен жұмыс істеуді атап өтуге болады.

Кәсіби-техникалық білім беру бойынша білім беру жобасы ТИКА-ның қолдауымен мемлекеттер арасында да жүргізілуде. Әзербайжанда қазірдің өзінде Түркия азаматтары мен жергілікті оқушыларға арналған бірлескен Түрік-Әзербайжан лицейлері мен мектептері жұмыс істейді. Жақында екі тарап Әзербайжанда орналасқан бірлескен Түрік-Әзербайжан университетін құру бойынша жұмыс жүргізуде. Университетте Түркияның жетекші университеттерінде бар және Әзербайжанда сұранысқа ие мамандықтар оқытылатын болады.

Түркияның Қазақстанмен білім беру саласындағы ынтымақтастығы әртүрлі деңгейдегі бірнеше екіжақты келісімдерге негізделген. Олардың алғашқыларының бірі – екі мемлекеттің Президенттері қол қойған Өзара түсіністік туралы меморандум (25.09.1991 ж.). Бұл құжат ынтымақтастықты одан әрі кеңейту үшін негіз қалады: Білім, ғылым, мәдениет және спорт саласындағы ынтымақтастық туралы үкіметаралық



келісім (01.05.1992 ж.); Ясауи атындағы Түрік-Қазақ университетін құру туралы келісім (31.10.1992 ж.); Білім министрліктері арасындағы Білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы хаттама (04.03.1997 ж.); Білім министрліктері арасындағы кәсіптік-техникалық білім туралы келісім (05.02.2007 ж.); Білім беру саласындағы ынтымақтастық туралы үкіметаралық келісім (10.05.2022 ж.) және басқалар. Бұл құжаттар Ясауи университетінің жұмысын қоса алғанда, Қазақстанда түрік орта және жоғары сынып оқушыларының ашылуы мен жұмыс істеуі үшін платформа құрды. Одан бөлек, Қазақстанның мектептері мен университеттерінде көптеген мәдени курстар мен түрік тілінде тіл үйірмелері ашылған. Трансшекаралық білім беру ынтымақтастығы кәсіптік-техникалық білім беру жобасы мен оның аясында алмасу бағдарламалары арқылы да жүзеге асырылады. 2012-2017 жылдар аралығында Ыстамбұлда Қазақстаннан 363 жаттықтырушы және Түркиядан 52 мұғалім Қазақстанға көшпелі сапармен келді.

Түркия мен Қырғызстан арасындағы ынтымақтастық екіжақты келісімдерге, меморандумдар мен хаттамаларға негізделген. Білім, мәдениет және ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы үкіметаралық келісім (03.03.1992 ж.) мемлекеттер арасындағы білім беру саласындағы ынтымақтастықты кеңейтуге және тереңдетуге серпін берді. Ынтымақтастық Анадолы Түрік-Қырғыз орта мектебі мен қыздарға арналған Анадолы Түрік-Қырғыз кәсіптік орта мектебін құру; «Манас» Қырғыз-Түрік университетін құру; Қырғызстан университетінің Түрік білім беру орталығында Түркия азаматтарына жұмыс орындарын ұсыну арқылы жүзеге асырылады. Білім беру саласындағы ынтымақтастық жөніндегі жұмыс көп аспектілі қатынастар мен Бірлескен Экономикалық комиссия шеңберінде де жүргізілуде.

Түркия үшін білім беруді интернационалдандыру шетелдік студенттер үшін қабылдаушы ел болу және шетелде түрік мектептері мен университеттерін ашу ғана емес, сонымен қатар шетелде түрік студенттерінің жоғары білім алуы болып табылады. Түркияның Ұлттық білім министрлігінің мәліметінше 14 елде 145 мыңға жуық түрік студенттері оқиды. Дәстүрлі түрде Еуропа мен АҚШ елдері танымал елдер болып табылады.

## ҚОРЫТЫНДЫ

ТҮРКПА-ға мүше мемлекеттер білім беруді интернационалдандыру процесінің толыққанды қатысушылары болып табылады. Мемлекеттік және университеттік бағдарламалар елдегі білім сапасын арттыруға да, оны халықаралық деңгейде ілгерілетуге де бағытталған.

Білім беруді интернационалдандыру университеттердің филиалдарын ашуды, аралас бағдарламамен қос дипломды беретін бірлескен университеттерді құруды, білім беру ұтқырлығы бағдарламасына сәйкес келетін студенттермен әрі оқытушылармен алмасуды қамтитын әртүрлі тәсілдермен жүзеге асырылады.

ТҮРКПА-ға мүше мемлекеттер арасындағы трансшекаралық білім беру тек жоғары білімнің академиялық және студенттік ұтқырлығымен шектелмейді. Ол орта және жоғары сынып мектептерінде білім алу үшін де қолданылады. Оны негізінен Түркия ТҮРКПА-ға мүше мемлекеттерде тек түрік азаматтары мен этникалық топтары ғана емес, сонымен қатар жергілікті тұрғындар да білім ала алатын орта және жоғары сынып мектептерін және білім орталықтарын ашу арқылы жүзеге асырады. Бастауыш, орта және жоғары сынып мектептері деңгейіндегі білім беру ынтымақтастығы оқушылардың бір-бірімен одан әрі интеграциясы мен қарым-қатынасы, білім берудегі жалпы қабылдау мен түсінігін дамыту үшін маңызды рөл атқарады.

ТҮРКПА-ға мүше мемлекеттердің университеттері екіжақты халықаралық қатынастардан басқа 41 университеттің қатысуымен Түркі университеттерінің одағы (TURKUNIB) (ТМҰ қолдауымен ынтымақтастық бағдарламасы) шеңберінде ынтымақтасады.

Шекарадан тыс білім беруді ілгерілету Болон процесіне негізделген Еуропалық платформаларды қолдану арқылы жүзеге асырылады. Әзербайжан, Қазақстан және Түркия Болон процесіне сәйкесінше 2005, 1999 және 2001 жылдары қосылды. Қырғызстан Болон процесіне толық қосылмады, бірақ оның 15 жоғары білім беру ұйымы 2002-2015 жылдар аралығында Magna Charta Universitatum (Университеттердің Ұлы Хартиясына) қол қойды және осылайша Болон конвенциясына қосылды.

ТҮРКПА-ға мүше мемлекеттерде ынтымақтастық үшін кемінде екі халықаралық платформа бар: Болон процесі және TURKUNIB Orhun процесінің 41 университеті, екеуі де Еуропалық трансферт (аудару) және кредиттер жинақтау жүйесін (ECTS) пайдаланады. ТҮРКПА-ға мүше

мемлекеттер арасындағы білім беруді интернационалдандырудың үздік тәжірибесі Түркі білім беру процесіне интеграциялануымен ынтымақтастықтың бұрыннан бар жүйесін пайдалану болып табылады.